

The Blessing for Healing

Rabbi Elie Kaunfer – kaunfer@hadar.org

Spring Lecture Series 2020

תלמוד בבלי ברכות דף כט. ורחקנו ממכאובינו	Persian Siddur, Shlomo Tal dss, p. 82 רפאינו יי אלהינו מכל חלי ומכאוב ונרפא הושיענו וננשעה והעלה רפואה שלימה תמימה לכל מכותינו לחיים ולשלום כי אל מלך רופא ורחמן אתה ב א ה רופא חולי עמו ישראל	Seder Hibbur Berakhot p. 97 חתל מכאובי לבנו ברוך אתה יי רופא חולי עמו ישראל	Uri Ehrlich Kovetz al Yad vol. 18, p. 19 רפאינו יי אלהינו ממ[כ]אוב ליבנו ויגון ואנחה ודב[ר] [ה]עבר ממנו הח[...] ברוך אתה יי רופא חולי עמו ישראל	Ashkenazi Siddur רפאנו, יי, ונרפא, הושיענו וננשעה, כי תהלתנו אתה, והעלה רפואה שלימה [ארוכה ומרפא] לכל מכותינו. כי אל מלך רופא נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, רופא חולי עמו ישראל.
Mann, HUCA II, 309 רופא חתל מכאוב לבינו ב"א רופא	Ginzei Kaufman I, p. 81 תחיש, חנון, חתול לתחלואינו ברוך אתה יי רופא חולי עמו ישראל	Levi REJ 57, p. 237 רפאינו, יי, ונרפא והעלה רפואה שלימה לכל מכותינו כי אל רופא ורחמן אתה. ב"א רופא חולי עמו ישראל.	Asaf, Sefer Dinaburg, p. 117 רפאנו ה' אלהינו ממכאובינו ודבר ... יגון ואנחה הסר מלפנינו ותעלה לנו רפאות למכאובינו ברוך אתה ה' רופא חולי עמו ישראל	Saadia Siddur p. 18 רפאנו, יי, ונרפא, הושיענו וננשעה ברוך אתה יי, רופא חולי עמו ישראל

Babylonian Talmud Berakhot 29a Keep our sufferings away from us...	Persian Siddur, Shlomo Tal dss, p. 82 Heal us, YHVH our God, from all illness and suffering, and we shall be healed, save us and we shall be saved, for You are our praise. Bring complete and perfect healing to all our wounds, for life and for peace, for You are God and King, the faithful and merciful healer. Blessed are You, O Lord, Who heals the sick of His people Israel.	Seder Hibbur Berakhot p. 97 Heal the suffering of our hearts, Blessed are You, O Lord, Who heals the sick of His people Israel.	Uri Ehrlich Kovetz al Yad vol. 18, p. 19 Heal us, O Lord our God, from the suffering of our hearts, and sorrow and groaning and plague remove from us... Blessed are You, O Lord, Who heals the sick of His people Israel.	Ashkenazi Siddur Heal us, YHVH, and we shall be healed, save us and we shall be saved, for You are our praise. Bring complete healing [health and healing] to all our wounds, for You are God and King, the faithful and merciful healer. Blessed are You, O Lord, Who heals the sick of His people Israel.
Mann, HUCA II, 309 O healer, heal the sufferings of our hearts. Blessed are You, O Lord, Who heals the sick of His people Israel.	Ginzei Kaufman I, p. 81 Speed up, O merciful one, healing for our illnesses. Blessed are You, O Lord, Who heals the sick of His people Israel.	Levi REJ 57, p. 237 Heal us, O Lord, and we shall be healed. Bring complete healing to all our wounds, for You are God, the merciful healer. Blessed are You, O Lord, Who heals the sick of His people Israel.	Asaf, Sefer Dinaburg, p. 117 Heal us, O Lord our God, from our suffering and from plague...Remove sorrow and groaning from before us, and bring healing to our wounds. Blessed are You, O Lord, Who heals the sick of His people Israel.	Saadia Siddur p. 18 Heal us, YHVH, and we shall be healed, save us and we shall be saved, Blessed are You, O Lord, Who heals the sick of His people Israel.

1. Jeremiah 17:14-18 ¹⁴Heal me, YHVH, and let me be healed; save me, and let me be saved; for You are my glory. ¹⁵See they say to me: “Where is the prediction of YHVH? Let it come to pass!” ¹⁶But I have not evaded being a shepherd in your service. Nor have I longed for the fatal day. You know the utterances of my lips, they were ever before You. ¹⁷Do not be a cause of dismay to me; You are my refuge in a day of calamity. ¹⁸Let my persecutors be shamed, and let not me be shamed. Let them be dismayed, and let not me be dismayed. Bring on them the day of disaster, and shatter them with double destruction.	1. ירמיהו יז:יד-יח ¹⁴רַפְּאֵנִי יְקֹנֶךָ וְאַרְפָּא הוֹשִׁיעֵנִי וְאֹשֶׁעָה כִּי תִהְיֶה אֶתְּךָ: ¹⁵הִנֵּה הֵמָּה אֹמְרִים אֵלַי אֵיךְ דְּבַר יְקֹנֶךָ יָבוֹא נָא: ¹⁶וְאֲנִי לֹא אֶצְטִי מִרְעָה אַחֲרֶיךָ וַיּוֹם אָנוּשׁ לֹא הִתְאַוִּיתִי אֶתְּךָ יָדַעְתָּ מוֹצֵא שְׁפָתַי נִכַּח פְּנֶיךָ הָיָה: ¹⁷אֵל תִּהְיֶה לִי לְמַחְתָּה מִחֲסִי אֶתְּךָ בַּיּוֹם רָעָה: ¹⁸יִבְשׁוּ רִדְפֵי וְאֵל אִבְשָׁה אֲנִי יִחַתּוּ הֵמָּה וְאֵל אַחְתָּה אֲנִי הִבִּיא עֲלֵיהֶם יוֹם רָעָה וּמִשְׁנָה שִׁבְרוֹן שִׁבְרָם:
1a. Babylonian Talmud Berakhot 29b Abaye said: A person should always join himself with the community. What should we say (in the blessing of the travelers)? Let it be Your will, YHVH our God, that you should lead <i>us</i> in peace.	1a. תלמוד בבלי ברכות כט: אמר אבאי: לעולם לישתף אינש נפשיה בהדי צבורא. היכי נימא? יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתוליכנו לשלום וכו'.
1b. Babylonian Talmud Avodah Zarah 8a Rabbi Hiyya bar Ashi said Rav said: Even though they said: A person asks about their needs during “who hears prayer,” if they have a sick person in their house, they should say it in the blessing of the sick people; and if they need sustenance, they should say it in the blessing of the years.	1b. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה ח. א"ר חייא בר אשי אמר רב, אף על פי שאמרו: שואל אדם צרכיו בשומע תפלה, אם יש לו חולה בתוך ביתו—אומר בברכת חולים, ואם צריך לפרנסה—אומר בברכת השנים.
1c. Babylonian Talmud Berakhot 60a As Rav Aḥa said: One who enters to let blood says: May it be Your will, O Lord my God,	1c. תלמוד בבלי מסכת ברכות ס. אמר רב אחא: הנכנס להקיז דם אומר: יהי רצון מלפניך ה' אלהי שיהא עסק זה לי לרפואה ותרפאני,

that this enterprise be for healing and that You should heal me. As You are a faithful God of healing and Your healing is truth. Because it is not the way of people to heal, but they have become accustomed. Abaye responded and said: One should not say this, as it was taught in the school of Rabbi Yishmael that from the verse, “And shall cause him to be thoroughly healed” (Exodus 21:19), from here we derive that permission is granted to a doctor to heal.	כי אל רופא נאמן [רחמן] אתה ורפואתך אמת, לפי שאין דרכן של בני אדם לרפאות אלא שנהגו. אמר אביי: לא לימא אינש הכי, דתני דבי רבי ישמעאל: "ורפא ירפא"— מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות.
2. Jeremiah 30:12-17 ¹²For thus says YHVH: Your injury is incurable, your wound severe; ¹³No one pleads for the healing of your sickness. There is no remedy, no recovery for you. ¹⁴All your lovers have forgotten you. They do not seek you out. For I have struck you as an enemy strikes, with cruel chastisement, because your iniquity was so great and your sins so many. ¹⁵Why cry out over your injury, that your wound is incurable? I did these things to you because your iniquity was so great and your sins so many. ¹⁶Assuredly, all who wanted to devour you shall be devoured, and every one of your foes shall go into captivity. Those who despoiled you shall be despoiled, and all who pillaged you I will give up to pillage. ¹⁷But I will bring healing to you, and cure you of your wounds—declares YHVH. Although they called you “Outcast, that Zion whom no one seeks out.”	2. ירמיהו ל:יב-יז ¹²כי כה אמר יְקוֹק אֲנוֹשׁ לְשִׁבְרְךָ נִחְלָה מִכֶּתֶךָ: ¹³אֵין דָּן דִּינְךָ לְמִזּוֹר רַפְאוֹת תַּעֲלֶה אֵין לָךְ: ¹⁴כָּל מְאַהֲבֶיךָ שִׁכְחוּ אוֹתְךָ לֹא יִדְרְשׁוּ כִּי מִכָּת אוֹיֵב הִכִּיתִיךָ מוֹסֵר אֶכְזָרִי עַל רֹב עֲוֹנֶיךָ עֲצָמוֹ חֲטֹאתֶיךָ: ¹⁵מֵה תִזְעַק עַל שִׁבְרְךָ אֲנוֹשׁ מִכְּאֲבֶיךָ עַל רֹב עֲוֹנֶיךָ עֲצָמוֹ חֲטֹאתֶיךָ עָשִׂיתִי אֵלֶיךָ לָךְ: ¹⁶לֵכֵן כָּל אֹכְלֶיךָ יֹאכְלוּ וְכָל צָרֶיךָ כָּלֵם בְּשִׁבִּי יִלְכוּ וְהָיוּ שֹׂאסִיךָ לְמִשְׁסָּה וְכָל בִּזְזִיךָ אֶתֶן לַבָּז: ¹⁷כִּי אֶעֱלֶה אֶרְכָּה לָךְ וּמִמְכּוֹתֶיךָ אֶרְפָּאךָ נָאִם יְקוֹק כִּי נִדְחָה קָרָאוּ לָךְ צִיּוֹן הִיא דֹרֵשׁ אֵין לָהּ:

3. Jeremiah 33:4-9 ⁴For thus said YHVH, the God of Israel, concerning the houses of this city and the palaces of the kings of Judah that were torn down for [defense] against the siegemounds and against the sword, ⁵and were filled by those who went to fight the Chaldeans—with the corpses of the men who I struck down in My anger and rage, hiding My face from this city because of all their wickedness: ⁶I am going to bring her relief and healing. I will heal them and reveal to them abundance of true favor. ⁷And I will restore the fortunes of Judah and Israel, and I will rebuild them as of old. ⁸And I will purge them of all the sins which they committed against Me, and I will pardon all the sins which they committed against Me, by which they rebelled against Me. ⁹And she shall gain through Me renown, joy, fame, and glory above all the nations on earth, when they hear of all the good fortune I provide for them. They will thrill and quiver because of all the good fortune and all the prosperity that I provide for her.	3. ירמיהו לג:ד-ט ⁴כִּי כֹה אָמַר יְקֹנֶק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל בְּתִי הָעִיר הַזֹּאת וְעַל בְּתִי מַלְכֵי יְהוּדָה הַנִּתְּצִים אֶל הַסְּלִלוֹת וְאֶל הַחֶרֶב: ⁵בָּאִים לְהִלָּחֵם אֶת הַכְּשָׁדִים וּלְמַלֵּאם אֶת פְּגְרֵי הָאָדָם אֲשֶׁר הִכִּיתִי בְּאִפִּי וּבַחֲמָתִי וְאֲשֶׁר הִסְתַּרְתִּי פָנַי מִהָעִיר הַזֹּאת עַל כָּל רָעָתָם: ⁶הִנְנִי מַעֲלָה לָהּ אֲרֻכָּה וּמְרַפָּא וּרְפָאוֹתַי וְגִלִּיתִי לָהֶם עֲתֻרַת שְׁלוֹם וְאַמֶּת: ⁷וְהִשְׁבַּתִּי אֶת שְׁבוּת יְהוּדָה וְאֶת שְׁבוּת יִשְׂרָאֵל וּבְנֵתַיִם כְּבָרָאשְׁנָה: ⁸וְטִהַרְתִּים מִכָּל עֲוֹנָם אֲשֶׁר חָטְאוּ לִי וְסִלַּחְתִּי [לְכוּל] לְכָל עֲוֹנוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר חָטְאוּ לִי וְאֲשֶׁר פָּשְׁעוּ בִּי: ⁹וְהִיְתָה לִי לְשֵׁם שְׁשׁוֹן לְתִהְלָה וּלְתִפְאֶרֶת לְכָל גּוֹי הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ אֶת כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה אֹתָם וּפְחָדוֹ וּרְגָזוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה וְעַל כָּל הַשְׁלוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה לָּהּ:
4. Ezekiel 20:20-21 ²⁰In the eleventh year, on the seventh day of the first month, the word of YHVH came to me: ²¹O mortal, I have broken the arm of Pharaoh king of Egypt; it has not been bound up to be healed nor firmly bandaged to make it strong enough to grasp the sword.	4. יחזקאל ל:כ-כא ²⁰וַיְהִי בְּאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּרִאשׁוֹן בְּשִׁבְעָה לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר יְקֹנֶק אֵלַי לֵאמֹר: ²¹בֶּן אָדָם אֵת זְרוּעַ פֶּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם שִׁבַּרְתִּי וְהִנֵּה לֹא חִבְּשָׁה לְתֵת רְפָאוֹת לְשׁוֹם חֲתוּל לְחִבְשָׁה לְחִזְקָה לְתַפֵּשׁ בַּחֶרֶב:
5. Tosefta Ta'anit (ed. Lieberman) 1:10 The seventh blessing: Soomkhoos said: "Who lowers the haughty"—that is the blessing against the heretics. Where does	5. תוספתא תענית (ליברמן) פרק א הלכה י שביעית סמכוס או' משפיל הרמים היא ברכת המינין היכן אומ' בין גואל לרופא חולים

one say it? Between “who redeems” and “who heals the sick.”	
6. Babylonian Talmud Berakhot 60b When he exits (the bathroom), he says: Blessed...who formed the human being with wisdom, and created in him/her many orifices and cavities. It is revealed and known before the throne of Your glory that were one of them to be ruptured or blocked, it would be impossible to stand before You, What is the <i>hatima</i> (ending of the blessing)? Rav said: Who heals the sick. Shmuel said: Abba (=Rav) compared all to invalids! Rather (say): “Who heals all flesh.” Rav Sheshet said: “Who does wondrously.” Rav Pappa said: Therefore say them both: “Who heals all flesh and does wondrously.”	6. תלמוד בבלי ברכות דף ס: כי נפיק אומר: ברוך אשר יצר את האדם בחכמה וברא בו נקבים נקבים חללים חללים גלוי וידוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם או אם יסתם אחד מהם אי אפשר לעמוד לפניך. מאי חתים? אמר רב: רופא חולים. אמר שמואל: קא שוינהו אבא לכולי עלמא קצירי! אלא: רופא כל בשר. רב ששת אמר: מפליא לעשות. אמר רב פפא: הלכך נמרינהו לתרויהו, רופא כל בשר ומפליא לעשות.
7. Jerusalem Talmud 2:4; 5a R. Hiyya bar Abba said: Why did they establish “Who heals the sick” as the eighth blessing? Because it corresponds to <i>berit milah</i>, which is on the eighth day. As it says: “My covenant was with him, a covenant of life and peace” (Malachi 2:5). Elegies for Tisha B’Av (Goldschmidt), p. 147 Remember the multitude of my woes/Heal my illness...	7. תלמוד ירושלמי ברכות פרק ב דף ה טור א/ה"ד א"ר חייא בר אבא מפני מה התקינו רופא חולים ברכה שמינית כנגד המילה שהיא לשמנה על שם "בריתי היתה אתו החיים" (מלאכי ב:ה). קינות לתשעה באב מהד' גולדשמידט עמ קמז זכור רוב מחוללי / רופא חולי. רופא
8. Sifrei Devarim 343:3 Even the eighteen blessings that the first prophets established for Israel to pray every day, they didn’t open with the needs of Israel until they opened with the praise of God: “The great, mighty and awesome God.	8. ספרי דברים פסקא שמג:ג ד"ה ויאמר ואף שמנה עשרה ברכות שתיקנו נביאים הראשונים שיהו ישראל מתפללים בכל יום לא פתחו בצרכם של ישראל עד שפתחו בשבחו של מקום האל הגדול הגבור והנורא קדוש

Holy are you and awesome is your name.” Afterward: “Who releases the bound,” and afterward: “Who heals the sick” and afterward: “We are grateful to you.”	אתה ונורא שמך ואחר כך מתיר אסורים ואחר כך רופא חולים ואחר כך מודים אנחנו לך.
9. From the Weekday Amidah You are mighty forever , Adonai Reviver of the dead are You, powerful to save. Causing the wind to blow and the rain to fall Sustaining the living with lovingkindness Reviving the dead with abundant mercy Upholding the fallen, And healing the sick, And releasing the bound...	9. עמידה של חול אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי, מְחִיָּה מֵתִים אַתָּה, רַב לְהוֹשִׁיעַ. מְשִׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם. מְכַלְכֵּל חַיִּים בַּחֲסֵד, מְחִיָּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים, סוֹמֵךְ נוֹפְלִים, וְרוֹפֵא חוֹלִים, וּמְתִיר אֲסוּרִים,
10. Tosefta Megillah 3:41 A verse written in singular, (do not) call it in plural. In plural do not call it in singular. Abudraham, Shmone Esreh (ed. Brown), p. 223 Even though it says in the Tosefta: “All verses in plural do not call them in singular, in singular, don’t call them in plural,” the Rema (=R. Moshe Isserles) explained this specifically referring to the translation of verses or the one who is reading the verse as it is written when he intends to read—they are not permitted to change from plural to singular or from singular to plural. But a verse of prayer, in which the intention of the public is not to read them, but rather to supplicate in the manner of prayer and request, they are like any other prayer, and one is permitted to change them according to the need of the moment and context for their supplication and	10. תוספתא מגילה (ליברמן) ג:מא כתב הנכתב ליחיד [[אין]] מכנין אותו לרבים לרבים [[אין]] מכנין אותו ליחיד ספר אבודרהם שמונה עשרה ואף על גב דאמר ר' בתוספתא (מגילה ד) כל הכתוב לרבי' אין מכנין אותו ליחיד ליחיד אין מכנין אותו לרבי' פי' הרמ"א דוקא בתרגום המתרגם הפסוקי' או הקורא פסוק ככתבו בזמן שמכוין לקרות אינו רשאי לשנות מרבים ליחיד או מיחיד לרבים אבל פסוק של תפלה שארין כוונת הצבור לקרותם אלא להתחנן דרך תפלה ובקשה הרי הן כשאר תפלות ורשאי לשנות' כפי צורך השעה ולפי ענין תחנתם ובקשתם. וה"ר יונה פי' דוקא כשקורא כל המזמור או כל הענין כסדר אז אין לשנות אבל כשמתפלל ואומר פסוקים מפוזרים הנה והנה יכול לשנות מרבים ליחיד ומיחיד לרבים ולזה הסכים הרא"ש.

request. And Rabbenu Yonah explained that only when one is reading the entire Psalm or section of verses in order, then [this rule applies and] one may not change them. But if one prays and says verses scattered here and there, one may change from plural to singular, and from singular to plural. And the Rosh [=R. Asher ben Yehiel] also agreed with this.	
11. Morning Blessing in Multiple Siddurim from Spain, France and Ashkenaz, 12th-15th c. (Hallamish, <i>Kabbalah in Liturgy, Halakhah and Customs</i>, p. 438) Blessed are You, YHVH, our God, King of the Universe, healer of the sick.	11. ברכה של שחרית מסדורי ספרד, צרפת ואשכנז, מוצא בהקבלה בתפילה בהלכה ובמנהג (משה חלמיש) ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם רופא חולים
12. Mekhilta DeRabbi Yishmael 14:24 The Holy One Blessed be He heals all who enter the world, as it is said: “For I am YHVH who heals you” (Exodus 15:26), and it is said: “Heal me, YHVH, and I will be healed. Save me, and I will be saved” (Jeremiah 17:14), and it is said: “Return, wayward sons; I will heal your waywardness” (ibid. 3:22). Come and see how the healing of the Holy Blessed One is not like the healing of flesh and blood. The healing of flesh and blood—with what he smites, he does not heal. He smites with a knife and heals with a plaster. Not so the Holy Blessed One. With what He smites, He heals. When He smote Iyyov, He smote him with a storm, as it is said: “He struck me with a storm and multiplied my wounds in vain” (Job 9:11). When He healed him, He healed him with a storm, as it is said: “And YHVH answered Iyyov from the storm” (ibid. 38:1). And when the Holy Blessed One exiled Israel, He	12. מכילתא דרבי ישמעאל בשלח מס' דויהי פרשה ה"ה ויהי באשמרת הקב"ה רופא הוא לכל באי העולם שנ' כי אני ה' רופאך (שמות טו:כז) ואומר רפאני ה' וארפא הושיעני ואושע (ירמיה יז:יד) ואומר שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם (שם ג:כב). בא וראה רפואתו של הקב"ה אינה כרפואת בשר ודם רפואת בשר ודם במה שהוא מכה אינו מרפא אלא מכה באזמל ומרפא ברטייה אבל הקב"ה אינו כן אלא במה שהוא מכה הוא מרפא. וכשכה את איוב לא הכהו אלא בסערה שנ' אשר בסערה ישופני והרבה פצעי חנם (איוב ט:יז) כשרפאהו לא רפאהו אלא בסערה שנ' ויען ה' את איוב מן הסערה (שם לח:א), וכשהגלה הקב"ה את ישראל לא הגלם אלא בעבים שנ' איכה יעיב באפו ה' את בת ציון (איכה ב:א) וכשהוא מכנסן אינו מכנסן אלא בעבים שנ' מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארובותיהם (ישעיה ס:ח), וכשפזרן לא פזרן אלא כיונים שנ' ופלטו פליטיהם והיו אל ההרים כיוני הגאיות כלם הומות איש בעונו (יחזקאל ז:טז), וכשמחזירן

did so with clouds, as it is said: “How YHVH has beclouded in His wrath the daughter of Zion” (Lamentations 2:1). And when He gathers them in, He does so with clouds, as it is said: “Who are those who fly like a cloud, like doves to their dove-cotes” (Isaiah 60:8)? When He scatters them, He scatters them like doves, as it is said: “And their fugitives will flee. They will be in the mountains, all of them moaning like the doves of the valleys, each man in his sin” (Ezekiel 7:16). And when He returns them, He returns them like doves, as it is said: “Like doves to their dove-cotes.” When He blesses Israel, He blesses them with looking, as it is said: “Look down from Your holy abode, from the heavens, and bless Your people, Israel” (Deuteronomy 26:15). And when He exacted punishment from Egypt, He did so with looking, as it is said: “YHVH looked to the camp of Egypt with a pillar of fire and cloud, and He confounded the camp of Egypt” (Exodus 14:24). The pillar of cloud descended and made the sea-bed clay, and the pillar of fire made it so hot that the horses’ hooves fell off, the males’ from above and the females’ from below, as it is said: “Then the horses’ hooves pounded as headlong galloped the steeds” (Judges 5:22). “And He confounded the camp of Egypt”: He confounded them, He mixed them up, He removed their ensigns and they did not know what they were doing.	אינו מחזירן אלא כיונים שנ' וכיונים אל ארובותיהם, וכשהוא מברך את ישראל אינו מברך אלא בהשקפה שנ' השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל (דברים כו:טו), וכשנפרע ממצרים לא נפרע מהם אלא בהשקפה שנ' וישקף ה' אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן ויהם וגו' (שמות יד:כד) שהיה עמוד ענן יורד ועושה אותו כטיט ועמוד אש מרתיחו וטלפות סוסיו משתמטות הזכר מלמעלה והנקבה מלמטה שנ' אז הלמו עקבי סוס מדהרות דהרות אביריו (שופטים ה:כב). ויהם את מחנה מצרים, הממן ערבבן נטל סגניות שלהם ולא היו יודעים מה הם עושין.
---	--

13. VaYikra Rabbah (ed. Margoliot) 16:9 “The priest will command and slaughter the first bird” (Leviticus 14:5)... “Peace, peace (<i>shalom</i>) [to him that is far off and to him that is near]” (Is 57:19). When the penalty has been exacted (<i>shalem</i>) from him, he that has been far is absolved. R. Huna and R. Yudan said in the name of R. Aḥa: [“To the far and near”] means a leper, who was [kept] at a distance and has been brought near [again]. “Said YHVH: ‘And I will heal him’” (ibid.) [means], I will Myself heal him, as it is said: “Heal me, O Lord, and I shall be healed, save me, and I shall be saved; You are my praise” (Jeremiah 17:14).	13. ויקרא רבה (מרגליות) פרשה טז:ט ד"ה וצוה הכהן וצוה הכהן ושחט את הצפור האחת (ויקרא יד:ה)... שלום שלום (ישעיה נז:יט), אם לקרוב כבר שלמיה מיניה וביה, אם לרחוק, ר' חונא ור' יודן בש' ר' אחא זה מצורע שהיה רחוק ונעשה קרוב. אמר ה' ורפאתיו (ישעיהו נז:יט), ואסיניא ליה לגרמיה. [שנאמר] רפאני ה' וארפא הושיעני ואושעה כי תהילתי אתה (ירמיה יז:יד).
---	---

